Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 44, Şubat 2020, s. 198-210

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.41863>

Dr. Öğr. Üyesi Oğuz EMRE

İnönü Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü, oguz.emre@inonu.edu.tr

Aynur BAĞIR

İnönü Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü, aynurbag@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Hakime ASLAN

İnönü Üniversitesi Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı,

hakime.aslan@inonu.edu.tr

Doç. Dr. Ayşegül ULUTAŞ-KESKİNKILIÇ

İnönü Üniversitesi Çocuk Gelişimi Bölümü, aysegul.ulutas@inonu.edu.tr

ERGENLERDE PSİKOLOJİK İSTİSMARIN AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞINA ETKİSİ

Özet

Gelişen teknoloji ile birlikte ergenlerde akıllı telefonlar günlük yaşamın vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır. Akıllı telefona karşı düşkünlük, bağımlılık riskini artırmaktadır. Bağımlılık boyutunda akıllı telefonun patolojik kullanımı ergenlerin ruhsal durumunda çeşitli değişikliklere yol açabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, ergenlerde psikolojik istismarın akıllı telefon bağımlılığına etkisini incelemektir. İlişkisel tarama yöntemi ile desenlenen araştırmada veriler, Diyarbakır ili Çınar ilçesinde iki lisede öğrenimine devam eden 155 öğrencinin katılımıyla elde edilmiştir. Çalışmada Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Psikolojik İstismar Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde, Bağımsız Gruplar t testi, ANOVA, Kruskal Wallis testi ve Linear Regresyon Analizi kullanılmıştır. Bulgular, yaş, akıllı telefon kullanma sıklığı, bir işi yapmadan önce akıllı telefona bakma sıklığı, telefon olmadan hayatın boş ve sıkıcı olduğunu düşünme sıklığı, günlük işleri ihmal etme değişkenlerinin akıllı telefon bağımlılığı üzerinde pozitif yönde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Psikolojik İstismar Ölçeğine ait yıldırma-aşağılama ve reddetme-izolasyon alt ölçeklerinin akıllı telefon

bağımlılığı üzerinde yüksek düzeyde etkili olduğu saptanmıştır. Telefonu kontrol etme sıklığı her zaman olanların, akıllı telefon olmadan hayatın boş ve sıkıcı olduğunu sık sık düşünenlerin, telefon nedeni ile günlük işlerini her zaman ihmal edenlerin ve boş zamanlarını internette geçirenlerin bağımlılık puanlarının en yüksek olduğu görülmüştür. Psikolojik istismarın ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı üzerinde yüksek düzeyde etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik istismar, akıllı telefon, bağımlılık.

THE EFFECT OF PSYCHOLOGICAL ABUSE ON SMART PHONE ADDICTION IN ADOLESCENTS

Abstract

Smart phones are among the indispensables of daily life in adolescents with the developing technology. Indulging in the smartphone increases the risk of addiction. Pathological use of the smartphone in the addiction dimension can lead to various changes in the mental state of adolescents. The aim of this study was to investigate the effect of psychological abuse on smartphone addiction in adolescents. The data were obtained from 155 students attending two High School in the Çınar district of Diyarbakır province. The Smartphone Addiction Scale and Emotional Abuse Questionnaire were used in the study. Independent groups t test, ANOVA, Kruskal Wallis test and Linear Regression Analysis were used to analyze the data. The findings showed that age, frequency of using a smart phone, frequency of looking at a smartphone before doing a job, frequency of thinking that life is empty and boring without a phone, neglecting daily works have a positive effect on smartphone addiction. Intimidation-humiliation and rejection-isolation sub-scales of the Emotional Abuse Questionnaire were found to have a high level of impact on smartphone addiction. Those who always check their phones, those who often think that life without a smartphone is empty and boring, those who always neglect their daily work because of the phone and those who spend their free time on the Internet were found to have the highest addiction scores. Emotional abuse was found to be highly effective on smartphone addiction in adolescents.

Keywords: Psychological abuse, smartphone, addiction.

GİRİŞ

Günümüzde istismar kavramı kişiler arası ilişkilerde güçlü olanın zayıf olanı olumsuz etkilemesi, üstünlük sağlaması, onu kendi çıkarı için kullanması anlamında kullanılmaktadır (Büyük Türkçe Sözlük, 2015; Ertuğ, 2018). Dünya Sağlık Örgütü, psikolojik istismarı, bireyin psikolojik sağlığına zarar veren ve gelişimini olumsuz etkileyen davranış ve eylemlerin tümünü kapsamaktadır (WHO, 2010). İstismar türlerinden biri olarak ortaya çıkan psikolojik istismar ise bireye yönelik yapılan ve bireyin kendisini istenmeyen, sevilmeyen ve değersiz biri olarak hissedeceği kasıtlı davranışları kapsamaktadır. Kişiyi aşamalı olarak ya da sürekli bir şekilde korkutma, küçümseme, tehdit etme, aşağılama, suçlama veya dışlama gibi duyarsız davranışlar

psikolojik istismara örnek olarak gösterilebilir. Kısaca kişiye duygusal veya psikolojik açıdan zarar veren onu yıpratıcı ve inciten eylemlerdir (Bostan, 2018).

Psikolojik istismara verilen önem son yıllarda artış göstermeye başlamıştır ve bunun en büyük nedeni ise diğer ihmal ve istismar türlerine (fiziksel, cinsel vb.) göre daha geri planda kalmasıdır. Fakat psikolojik istismarın diğer istismar çeşitlerine göre bireye uzun vadede daha büyük psikolojik hasarlar verdiği düşünülmektedir. Bununla birlikte cinsel ve fiziksel istismarın görülebilir fiziksel etkisi geçtikten sonra psikolojik istismar varlığını sürdürebilmektedir. Georgopoulou dediği gibi "kemikler ruhlardan daha çabuk iyileşmektedir" (Georgopoulou, 1991; İşmen ve Aydın, 1996). Bu istismara maruz kalan kişilerde düşük benlik algısı, depresyon, utanma, konsantrasyon bozukluğu, asabiyet, ilişki kurma güçlüğü, aşırı cinsel davranış yönelimi ve madde bağımlılığı gibi davranış problemleri görülebilmektedir (Çay, 2006; Ertuğ, 2018).

Psikolojik istismar, bireyin gelişimsel sürecini olumsuz etkileyen ve ruh sağlığını bozan her türlü davranışları kapsamaktadır (Arslan ve Balkıs, 2015). Alan yazında yapılan çalışmalar doğrultusunda psikolojik istismar yaşayan bireylerde birçok davranışsal ve duygusal problemlerin olduğu görülmektedir (Moretti ve Craig, 2013; Pietrzak ve Southwick, 2011). Özellikle son yıllarda yapılan çalışmalar neticesinde çocukluk döneminde yeterli ilgi, sevgi görmeyen, ihmal ve istismara uğrayan bireylerin bağımlı olma olasılıklarının daha fazla olduğu belirlenmiştir (Chiu, 2014; Hsieh ve ark., 2016; Schimmenti ve ark., 2017; Shepherd ve Edelman, 2005). Bu bağımlılık ilk etapta madde bağımlılığı olarak düşünülse de özellikle bu tür kötü muamelelere maruz kalan ergenlerde erişilebilirliğinin kolay olması ve yasa dışı olmamasından dolayı akıllı telefon ve internet bağımlılığının görülme olasılığının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Sun, Liu ve Yu, 2019; Wang, 2014; Yen, Ko, Yen, Wu ve Yang, 2007).

Akıllı telefon bağımlılığı; Demirci, Orhan, Demirtaş, Akpınar ve Sert (2014) tarafından günlük hayatı olumsuz etkileyecek boyutta "aşırı kullanım" olarak tanımlanmıştır. Günümüzde hızla gelişmekte olan teknolojiyle birlikte akıllı telefonlar hayatımızın önemli bir kısmında yer edinmeye başlamıştır. Akıllı telefonlar günümüzde bilgisayarlarla eşdeğer özellikleri bünyelerinde barındırır hale gelmiştir. Kolay taşınabilmeleri ve çeşitli özellikleri bünyelerinde barındırmaları gün geçtikçe kullanımlarının yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır. Telefon görüşmesi ve kısa mesajın yanında; internet erişimi, mobil uygulamalar, sosyal medya gibi birçok özellik akıllı telefonların kapsama alanları içinde yer almaktadır (Çakır ve Oğuz, 2017). Akıllı telefon kullanımında göze çarpan durumlardan biri de çocuk ve ergenlerde kullanımının oldukça yaygın olmasıdır (Şar, 2013; Çakır ve Oğuz, 2017). Barındırdığı özelliklerle günlük yaşamı kolaylaştıran akıllı telefonların belli başlı olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Çok yaygın kullanılmaları sosyal, psikolojik ve sağlık yönünden olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Çocuklarda; stres, uyku problemi, mental ve fiziksel bozukluklar veya yeme bozuklukları görülebilmektedir (Durak ve Seferoğlu, 2018). Psikolojik alanda kesin tanı konulamaması ile birlikte akıllı telefon bağımlılığı problemi görülebilmektedir. Telefonları yanlarında olmayan bireyler boşluk hissine kapılarak akıllı telefonların hayatlarının bir parçası olduğunu düşünebilirler. Herhangi bir sebep ve amaç olmadan telefonu kontrol etme davranışı bireyi, problemleri telefon kullanma davranışına sürüklemektedir. Akıllı telefonlara sahip olan bireyler günümüzde, sabah uyanır uyanmaz ilk iş olarak telefonları kontrol etmekte, aynı işlem gece yatmadan önce de tekrarlanmaktadır (Minaz ve Çetinkaya, 2017). Çocukluk döneminde duygusal ve/veya fiziksel yönden örselenen, yok sayılan, görmezden gelinen ergen, anonim bir

kişiliğe bürünerek gerçek dışı bir hesap kurar, insanlarla iletişim kurmaktansa, internet aracılığıyla iletişim kurmayı tercih edebilmektedir. Aynı zamanda teknolojik cihazlar sayesinde yaşamın zorluklarından ve olumsuz duygulardan kaçabilmekte ve problemlerin farkına varmasına rağmen teknolojiyi bırakamamakta, kullanmaya devam edebilmektedir. Kullanımın bu şekilde devam etmesinin sebeplerinden biri başkalarından değil de kendisiyle yüzleşmekten kaçmak yani yaşadıklarını unutmaya çalışmak olabilmektedir. Çocukluk ile ergenlik döneminde yaşanan duygusal ihtiyaçların karşılanamaması sonucu olarak hayır deme korkusunun yarattığı güvensizlik ile sanal ortamda “Hayır!” diyebileceği kendi dünyasını yaratır. Burada tatmin olan birey duygusal olarak beslendiğinden dolayı bağımlı davranışlar gösterebilmektedir.

Araştırmanın genel amacı, ergenlerde psikolojik istismarın akıllı telefon bağımlılığına etkisini incelemektir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, amacı iki veya çok sayıdaki değişkenin arasında birlikte değişimi belirlemek olan yaklaşımdır. Değişkenlerin birlikte değişip değişmediğini, değişme olduğunda da bu durumu açıklamaktadır (Karasar, 2011).

Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini, Diyarbakır ili Çınar ilçesinde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem grubunu; Diyarbakır ili Çınar ilçesinde iki liseye devam eden 155 öğrenci oluşturmaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya katılan ergenlerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı

Sosyo-demografik özellikler	Sayı	Yüzde %
Yaş		
14	21	13.5
15	48	31.0
16	35	22.6
17 ve üstü	51	32.9
Kardeş Sayısı		
1	5	3.2
2	9	5.8
3	8	5.2
4 ve üzeri	133	85.8
Yaşadığınız yer		
İl merkezi	25	16.1
İlçe	46	29.7
Köy	84	54.2
Anne eğitim düzeyi		
Okuryazar değil	73	47.1
İlköğretim	73	47.1
Lise	8	5.2
Ön lisans	1	0.6
Baba eğitim düzeyi		
Okuryazar değil	11	7.1
İlköğretim	100	64.5
Lise	30	19.4

Ön lisans	1	0.6
Lisans	13	8.4
Aile aylık geliri		
500-1000 TL	54	34.8
1001-1500 TL	37	23.9
1501-2000 TL	33	21.3
2001-3000 TL	19	12.3
3001-4500 TL	4	2.6
4500 TL ve üzeri	8	5.2

Veri Toplama Araçları

Araştırmada iki farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlar “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği” ile “Psikolojik İstismar Ölçeği”dir.

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği

Ölçek ilk olarak Known tarafından Young’ın geliştirdiği akıllı telefonların geleceği ve İnternet bağımlılığı ile ilgili maddelerle ilişkili olarak geliştirilmiştir. Bu ölçek Demirci, Orhan, Demirbaş, Akpınar ve Sert(2014) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin dilimize uyarlanması değerlendirilmesinde geçerli ve güvenli bir ölçme aracıdır. Türkçeye uyarlanmasında 7 faktörlü faktör analizi bulunmaktadır. Bu ölçek 6’lı Likert tipinde 33 maddeden oluşan bir ölçektir. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği madde seçeneklerinde 1’den 6’ya kadar sıralanmıştır. Puanların yüksek olması bağımlılık riskinin yüksekliğini ifade eder ve ölçeğin puan ortalaması 33 ile 198 arası değişim göstermektedir (Çakır ve Oğuz, 2017).

Psikolojik İstismar Ölçeği Kısa Formu: Ölçek Arslan (2015) tarafından geliştirilip uyarlanmıştır. Toplam 27 maddeden oluşan ölçeğin 4 alt boyutu bulunmaktadır. Yıldırma/Aşağılama (9 m), Duygusal tepki vermeyi reddetme(6 m), Suça Yönelme (6 m) , Reddetme/İzolasyon (6 m) olarak bu boyutlar ele alınmaktadır. Psikolojik İstismar Ölçeği, 4’lü Likert (1= hiçbir zaman, 2= nadiren, 3= sık sık, 4= her zaman) şeklinde maddelerden oluşmaktadır. Ölçek toplam puan üzerinden değerlendirilebileceği gibi boyutlar şeklinde de ayrı ayrı kullanılabilir. Ölçekten alınan en yüksek puan anne-babadan algılanan psikolojik istismarın yüksek olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Ergenlerin sosyodemografik özelliklerini değerlendirmek için yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov testi ile analiz edilmiştir. Bağımsız Gruplar t testi, ANOVA ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Değişkenlerin ve psikolojik istismarın akıllı telefon bağımlılığına etkisini değerlendirmek için Linear Regresyon Analizi yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan ergenlerin demografik özelliklerine baktığımızda; %31’inin 15 yaşında olduğu, %85.8’inin 4 ve üzerinde kardeş sahibi oldukları, %54.2’sinin köyde yaşadığı, %47.1’inin anne eğitim seviyesi ve %64.5’inin baba eğitim seviyesinin ilköğretim düzeyinde olduğu ve %34.8’inin ailesinin aylık gelirin 500-1000 TL arasında değiştiği saptanmıştır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Akıllı Telefon Kullanım Değişkenleri ile ATBÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişkenler	AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ				Test ve anlamlılık
	Sayı	Yüzde %	X±SS		
Akıllı telefona sahip olma durumu	85	54.8	89.9±40.7		t=1.811
Var	70	45.2	79.3±30.0		p=.072
Yok					
Akıllı telefonu kullanım amacı	42	27.1	100.1±36.		F=5.74
Sosyal medyayı takip	71	45.8	76.7±31.0	6	p=.004
İletişim kurmak	42	27.1	84.4±41.2	*	
Diğer					
Akıllı telefonu kullanma sıklığı	23	14.8	79.6±33.6		
Hiçbir zaman	78	50.3	72.6±31.0		KW=3
Zaman zaman	18	11.6	104.7±31.	8.43	
Sık sık	23	14.8	86.3±30.3	*	p=.000
Çoğu zaman	13	8.4	140.7±28.		
Her zaman					
		1			
Bir işi yapmadan önce akıllı telefona bakma sıklığı	40	25.8	61.1±24.7		
Hiçbir zaman	73	47.1	84.7±31.7		KW=3
Nadiren	12	7.7	102.5±39.	5.93	
Sık sık	15	9.7	101.6±36.	*	p=.000
Çoğu zaman	15	9.7	120.6±41.		
Her zaman					
		8			
		2			
Akıllı telefon olmadan hayatın boş ve sıkıcı olduğunu düşünme sıklığı	47	30.3	72.4±32.2		
Hiçbir zaman	46	29.7	76.7±31.2		KW=2
Nadiren	15	9.7	109.8±27.	1.93	
Sık sık	20	12.9	87.9±29.5	*	p=.000
Çoğu zaman	27	17.4	105.9±46.		
Her zaman					
		0			
Akıllı telefon kullanımı nedeni ile günlük işleri ihmal etme durumu	61	39.4	75.5±35.5		
Hiçbir zaman	58	37.4	79.4±32.7		KW=2

Nadiren	12	7.7		107.7±29.	6.04	
Sık sık	12	7.7	8			p=.000
Çoğu zaman	12	7.7		99.3±31.4	*	
Her zaman				124.7±35.		
			6			
Boş zamanı değerlendirme						
Aile ile zaman geçirme	49	31.6		73.9±34.2		
Arkadaşlarla zaman geçirme	19	12.3		96.3±30.8		
Kitap okuma	22	14.2		67.0±21.8		KW=2
Telefon ile konuşma	5	3.2		92.6±27.0	6.55	
İnternette zaman geçirme	20	12.9		116.7±37.		p=.000
Diğer	40	25.8	5		*	
				86.9±36.6		

Ergenlerin %54.8'inin akıllı telefonu olduğu, %45.8'inin telefonu iletişim kurmak amacı ile kullandığı, %50.3'ünün akıllı telefonu zaman zaman kullandığı, %17.4'ünün akıllı telefon olmadan hayatın boş ve anlamsız olduğunu her zaman düşündüğü, %7.7'sinin akıllı telefon yüzünden işlerini her zaman ihmal ettikleri saptanmıştır. Akıllı telefona sahip olma durumu ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ) arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($p>0.05$), ancak akıllı telefonu olanların ölçekten aldıkları puanın daha yüksek olduğu görülmüştür. Ergenlerin akıllı telefonu kullanım amacı ile ATBÖ'den aldıkları puan arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.05$), sosyal medyayı takip etmek amacıyla kullananların bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Akıllı telefonun kullanma sıklığı ile ATBÖ'den alınan puan arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.01$), her zaman kullananların bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bir işe başlamadan önce akıllı telefona bakma sıklığı, akıllı telefon olmadan hayatın boş ve sıkıcı olduğunu düşünme sıklığı, akıllı telefon kullanımı nedeni ile günlük işleri ihmal etme durumu ve boş zaman değerlendirme gibi değişkenler ile ATBÖ'den alınan puan arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0.01$) saptandı. Telefonu kontrol etme sıklığı her zaman olanların, akıllı telefon olmadan hayatın boş ve sıkıcı olduğunu sık sık düşünenlerin, telefon nedeni ile günlük işlerini her zaman ihmal edenlerin ve boş zamanlarını internette geçirenlerin bağımlılık puanlarının en yüksek olduğu belirlendi (Tablo 2).

Tablo 3. Ergenlerin Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Psikolojik İstismar Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği (ATBÖ)	Min- Max.	X	SS
ATBÖ Toplam Puan	33-194	85.16	36.6
Rahatsız Edici Günlük Yaşam ve Tolerans	8-46	20.79	9.6
Geri Çekilme Belirtileri	7-42	17.43	9.1
Pozitif Beklenti	5-30	13.77	6.7
Siber-yönelimli ilişkiler	4-24	9.2	5.1
Aşırı Kullanma	4-24	10.5	5.5
Sosyal Ağ Bağımlılığı	2-12	4.9	3.3
Fiziksel Belirtiler	3-18	8.4	3.9
Psikolojik İstismar Ölçeği (PIÖ)			
Psikolojik İstismar Ölçeği Toplam Puanı	27-102	47.82	14.7
Yıldıрма/Aşağılama	9-52	15.95	5.6
Suçta yöneltme	6-22	10.43	4.2
İzolasyon/reddetme	6-52	11.66	4.8
Duygusal tepki vermeyi reddetme	6-21	9.76	3.5

Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalaması 85.16 olup, orta düzeyde akıllı telefon bağımlısı olduğu görülmektedir. Psikolojik istismar ölçeğinden 47.82 puan aldıkları ve anne babaları tarafından orta düzeyde istismar edildikleri saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 4. Ergenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin ve Akıllı Telefon Kullanımına İlişkin Değişkenlerin Akıllı Telefon Bağımlılıkları Üzerine Etkisinin Regresyon Analizi

Coefficients ^a					
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-16,203	20,228		-.801	.424
Yaş	4,561	2,332	,132	,956	.040
Kardeş sayısı	-,708	,603	-,083	1,174	.243
Yaşadığınız yer	1,796	3,416	,038	,526	.600
Anne öğrenim düzeyi	4,155	4,164	,070	,998	.320
Baba öğrenim düzeyi	4,500	2,981	,119	,510	.133
Aile aylık geliri	-,834	1,787	-,032	,466	.642
Akıllı telefona sahip olma durumu	-,634	4,890	-,009	,130	.897
Akıllı telefonu kullanım amacı	3,640	3,403	,078	,070	.287
Akıllı telefonu kullanma sıklığı	7,303	2,416	,232	,023	.003
Bir işi yapmadan önce akıllı telefona bakma sıklığı	7,634	2,305	,256	,313	.001
Akıllı telefon olmadan hayatın boş ve sıkıcı olduğunu düşünme sıklığı	4,633	1,721	,186	,692	.008
Akıllı telefon kullanımı nedeni ile günlük işleri ihmal etme durumu	5,596	2,173	,186	,575	.011
Boş zamanı değerlendirme	1,730	,654	,173	,645	.009
Dependent Variable: Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği					
Predictors: (Constant), yaş, kardeş sayısı, nerde yaşıyorsunuz, anne öğrenim düzeyi, baba öğrenim düzeyi, aile aylık geliri, akıllı telefona sahip olma durumu, akıllı telefonu ne sıklıkla kullanıyorsunuz, telefon kullanıyor musunuz, telefon yüzünden işleriniz aksıyor mu, akıllı telefonu en çok ne amaçla kullanıyorsunuz, akıllı telefona bakıyor musunuz, boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz					
R=.647 ^a , R Square=.419, Adjusted R Square=.365, SE= 29.16, variance=41.9% F=7.819, p=.000 ^{**} , *p<0.05, **p<0.001					

Sosyo-demografik değişkenlerin akıllı telefon bağımlılığı üzerine etkisini değerlendirmek amacıyla Linear regresyon enter modeli kullanılmıştır. Tablo 4’de ergenlerin sosyo-demografik özellikleri ve akıllı telefon kullanımlarına ilişkin değişkenlerin akıllı telefon bağımlılığı

düzeyleri üzerine etkisine bakılmıştır. Akıllı telefon bağımlılığı üzerinde niteliksel verilere bağlı özelliklerin etkisi belirlenmiş ve $R=.647$, $R^2=.419$ olarak bulunmuş, akıllı telefon bağımlılığı ölçeği bağımlı değişkenindeki toplam varyansın %41.9'unun bu değişkenlerce açıklandığı istatistiksel olarak sonucun önemli ($p<0.001$) olduğu saptanmıştır. Regresyon analizi sonucuna göre yaş, akıllı telefonu kullanma sıklığı, bir işi yapmadan önce akıllı telefona bakma sıklığı, telefon olmadan hayatın boş ve sıkıcı olduğunu düşünme sıklığı ve telefon nedeni ile günlük işleri ihmal etme değişkenlerinin akıllı telefon bağımlılığı üzerinde pozitif yönde (4,561) etkisi olduğu görülmüştür (Tablo 4)

Tablo 5. Ergenlerin psikolojik istismar düzeylerinin akıllı telefon bağımlılıkları üzerine etkisinin regression analizi ile açıklanması

	B	S	I	t	F	R
	E	eta			²	
Constant	5	9	-	5		
	2.232	.671		.401	000	
Psikolojik İstismar Ölçeği						
	689	193	277	.562	3000	0
					.754	
Yıldırma- Aşağılama	1			1		0
	.262	.675	.193	.869	044	.672
Duygusal Tepki Vermeyi Reddetme			1			
	627	.158	.061	.541	.589	
Suçta Yöneltilme	-	1	-	-		
	.241	.019	.028	.237	813	
Reddetme- İzolasyon				1		
	934	703	124	.328	018	

a.Dependent Variable: Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, $F=3.451$, Adjusted R Square=.342, $p<0.001$

Ergenlerin anne babadan dolayı yaşadıkları psikolojik istismarın akıllı telefon bağımlılığı üzerine etkisini değerlendirmek amacıyla Linear regresyon enter modeli kullanılmıştır. Akıllı telefon bağımlılığı üzerinde psikolojik istismarın etkisi belirlenmiş ve $R=.754$, $R^2=.672$ olarak bulunmuş, akıllı telefon bağımlılığı bağımlı değişkenindeki toplam varyansın %67,2'sinin psikolojik istismar ölçeği ve alt ölçekleri değişkenleri ile açıklandığı ve istatistiksel olarak sonucun anlamlı ($p<0.001$) olduğu saptanmıştır. Regresyon analizi sonucuna göre Psikolojik İstismar Ölçeğine ait yıldırma-aşağılama ve reddetme-izolasyon alt ölçeklerinin akıllı telefon bağımlılığı üzerinde yüksek düzeyde etkili olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda psikolojik istismarın ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı üzerinde yüksek düzeyde etkili olduğu görülmüştür (%67,2) (Tablo 5).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada psikolojik istismara maruz kalan çocuk ve ergenlerin ilerideki süreçte akıllı telefonlara yönelimlerini ele alıp bağımlılık durumlarının irdelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, yaş, akıllı telefon kullanma sıklığı, bir işi yapmadan önce akıllı telefona bakma sıklığı, telefon olmadan hayatın boş ve sıkıcı olduğunu düşünme sıklığı ve günlük işleri ihmal etme değişkenlerinin akıllı telefon bağımlılığı üzerinde pozitif yönde, anlamlı bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Günümüzde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de en çok kullanılan ve tercih edilen iletişim aracı akıllı telefonlardır. Her yaşta bireyin kullandığı akıllı telefonları özellikle gençlerin bağımlı bir halde kullandığı görülmektedir. Gün geçtikçe artan akıllı telefon bağımlılığının yan etkilerine özellikle gençlerin açık olduğu görülmüştür (Aktaş ve Yılmaz, 2017). Kim ve ark (2012) yetişkinlere oranla ergenlerin medya araçlarına daha yatkın oldukları tespit edilmiştir. Çakır ve Oğuz(2017), lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada elde edilen sonuçlara göre, lise öğrencilerinin akıllı telefonu yoğun şekilde kullandıkları görülmüştür. Bu da ergenlerin yetişkinlere göre akıllı telefon bağımlılığına karşı daha savunmasız olduğunu göstermiştir. Bu sebepten çalışmamızın örneklem grubunu ergenler oluşturmuştur. Ele alınan değişkenlerin sıklık düzeyleri arttıkça akıllı telefon bağımlılık riskinin arttığı görülmüştür. Aynı şekilde yapılan bir çalışmada, akıllı telefon kullanma süresi uzadıkça akıllı telefon bağımlılık düzeyinde de artış olduğu görülmüştür (VanDeursen, Bolle Hegner & Kommers, 2015). Akıllı telefonların kolaylıkla taşınıyor olması ve internet erişimine açık olması, bağımlılığa yatkınlığı arttırmaktadır. Bu durum ergenin yalnızlaşıp çevreden kendini soyutlamasına neden olduğu gibi sosyal bağlılık gelişimini de engellemektedir (Akaltun ve Ayaydın, 2019). Bununla birlikte farklı bir çalışmada akıllı telefon bağımlılığının anksiyete, depresyon, hiperaktivite ve sosyal fobi gibi sıkıntılara neden olabilmektedir (Kuyucu, 2017). Akıllı telefonlara aşırı bağlanarak, dış dünya ile iletişimini kesen bireyler, yüz yüze iletişime geçmeyi reddederek asosyallikleriyle baş başa kalmaktadırlar. Yapılan bir çalışmada akıllı telefon bağımlılığı arttıkça kişilerde sosyal kaygı düzeylerinde artış olduğu belirlenmiştir. Hatta sosyal kaygısı artan bireylerin akıllı telefonları daha fazla problemli kullandıkları görülmüştür (Doğan ve Tosun, 2016). Teknoloji bağımlılığına yönelik yapılan çalışmalarda, bağımlılığa psikiyatrik bozuklukların eşlik ettiği görülmüştür (Ko vd., 2012). Arslan ve Balkıs (2014) çalışmalarında, ergenlik döneminde görülen problemli davranışlar arasında olumlu bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Farklı bir çalışmada ise çocukluk döneminde duygusal, fiziksel ve cinsel istismar öyküsü olan çocuklarda diğer çocuklara nazaran daha fazla kural dışı davranışlara yöneldikleri tespit edilmiştir (Iwaniec, 2006). Yapılan araştırmalar doğrultusunda, ergenlik çağında istismara maruz kalan kişilerde daha fazla problemli davranış olduğu kanısına varılmıştır (Arslan ve Balkıs, 2016). Araştırmamızda, psikolojik istismar ölçeğinin alt boyutları olan yıldırma-aşağılama ve reddetme-izolasyonun akıllı telefon bağımlılığı üzerinde yüksek düzeyde etkili olduğunun saptanması yapılan diğer araştırmaları destekler niteliktedir. Araştırmamızda elde edilen bir diğer analiz sonucuna göre, psikolojik istismarın ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı üzerinde yüksek düzeyde etkili olduğu görülmüştür. Psikolojik istismar geçmişi olan ergenler genellikle kendilerini yalnız hissederler. Gerek kendi akranlarıyla, gerekse çevreyle iletişim kurmakta güçlük yaşamalarından kaynaklı yalnızlığa yönelirler. Bu yalnızlık hissi ile baş edemediklerinden dolayı, yalnızlıktan kaçış yolu olarak da akıllı telefonları kullanmayı tercih ettikleri söylenebilir. Çalışmanın uygulanma aşamasında örneklem grubunu yalnız ilçe bazındaki liselerin oluşturması ve kırsal kesimin akıllı telefona erişilebilirliğinin kısıtlı

olmasından ötürü akıllı telefonla bağımlılık düzeylerinin tespitinin güç olması çalışmanın sınırlılıklarından biridir. Benzer çalışmanın şehir merkezinde ve daha geniş kapsamda yapılması araştırma için daha sağlıklı sonuçların elde edilmesini sağlayacaktır. Yapılacak daha detaylı çalışmalar ile alt boyutlar arasında daha anlamlı sonuçlar elde edilebilecektir. Bu kapsamda yapılacak olan araştırmalarda ergenleri, akıllı telefon bağımlılığına sürükleyen nedenler kolaylıkla tespit edilebilir ve gerekli önlemler alınabilir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, H. & Yılmaz, N. (2017). Üniversite gençlerinin yalnızlık ve utangaçlık unsurları açısından akıllı telefon bağımlılığı, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1).
- Arslan, G. & Balkis, M. (2014). Ergenlikte görülen problem davranışlar ve aile sorunları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Uluslararası Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 11-23.
- Arslan, G. & Balkis, M. (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, özyeterlik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki, *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 8-22.
- Akaltun, İ. & Ayaydın, H. (2019), Çocuk psikiyatrisi polikliniğine çeşitli nedenlerle başvurmuş, akıllı telefon bağımlılığı olan ergenlerin aldığı psikiyatrik tanılar, Gaziantep Dr. Ersin Arslan Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Bölümü, Gaziantep, Türkiye.
- Arslan, G. & Balkis, M. (2015), Psikolojik istismar, psikolojik sağlamlık, sosyal bağlılık veaidiyet duygusu arasındaki ilişki, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 47-58
- Bostan, B.C. (2018). Ergenlerde algılanan psikolojik istismar ve öznel iyi oluş ilişkisinde psikolojik sağlamlık ve sosyal bağlılığın rolü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Çakır, Ö. & Oğuz, E. (2017), Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1): 418-429.
- Çakır, Ö. & Oğuz, E. (2017), ‘‘Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişki’’ , *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2017; 13(1): 418-429.
- Çay, C. (2006). Çalışan kadınların işyerinde kadın istismarı konusundaki görüşlerinin incelenmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Chiu, S. I. (2014). The relationship between life stress and smartphone addiction on taiwanese university student: A mediation model of learning self-efficacy and social self-efficacy. *Computer in Human Behaviors*, 34, 49-57.
- Demirci, K., Orhan, H., Demirdaş, A., Akpınar, A., & Sert, H. (2014). Validity and reliability of theTurkish version of the smartphone addiction scale in a younger population. *KlinikPsikofarmakoloji Bülteni (Bulletin of Clinical Psychopharmacology)*, 24(3), 226-34.
- Doğan U, Tosun NI (2016). Lise öğrencilerinde problemlili akıllı telefon kullanımının sosyal kaygı ve sosyal ağların kullanımına aracılık etkisi, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8(22): 99-128.

- Durak, H. & Seferoğlu, S. (2018), Ortaokul öğrencilerinin akıllı telefon kullanımları ve bağımlılık düzeyleriyle ilgili bir inceleme, *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 8(1).
- Erkman, F. (1999). Çocukların duygusal ezimi, çocuk istismarı ve ihmali, çocukların kötü muameleden korunması. 1. Ulusal Kongresi, Derleyenler; Esin Konanç, Ayten Egemen, Ankara: Gözde Repo Ofset.
- Ersanlı, K., Yılmaz, M. & Özcan, K. (2013), Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (Adiö): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 32(1). 147-164
- Ertuğ, H.İ. (2018), Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Duygusal İstismar ve Ruminasyon İlişkisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, [Yüksek Lisans Tezi], Samsun.
- Hsieh, Y. P., Shen, A. C. T., Wei, H. S., Feng, J. Y., Huang, S. C. Y., & Hwa, H. L. (2016). Associations between child maltreatment, PTSD, and internet addiction among Taiwanese students. *Computers in Human Behavior*, 56, 209-214.
- Iwaniec, D. (2006) The emotionally abused and neglected child: Identification, assessment and inter, Ntion A Practice Handbook, JohnWileySon, Ltd, England.
- İşmen, E. & Aydın, B. (1996). Duygusal istismarın liseli ergenlerin kendini kabul seviyelerine etkisi. 8(8): 127-134.
- Karasar, N. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ko CH, Yen JY, Yen CF, Chen CS, Chen CC. The association between Internet addiction and psychiatric disorder: a review of the literature. *Eur Psychiatry*. 2012; 27(1): 1-8.
- Kuyucu M. (2017). Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı: “Akıllı Telefon (Kolik) Üniversite gençliği. *Global Media Journal TR Edition*. 7(14).
- Kim, D. I., Lee, Y. H., Lee, J. Y., Kim, M. C., Keum, C. M., Nam, J. E., ... ve Chung, Y. (2012). New patterns in media addiction: is smartphone a substitute or a complement to the internet. *The Korean Journal of Youth Counseling*, 20(1), 71-88.
- Krugman Minaz & Çetinkaya (2017). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin ve kullanım amaçlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9(21).
- Moretti, M. M., & Craig, S. G. (2013). Maternal versus paternal physical and emotional abuse, affect regulation and risk for depression from adolescence to early adulthood. *Child abuse & neglect*, 37(1), 4-13.
- Pietrzak, R. H., & Southwick, S. M. (2011). Psychological resilience in OEF–OIF Veterans: Application of a novel classification approach and examination of demographic and psychosocial correlates. *Journal of Affective Disorders*, 133(3), 560-568
- Şahin, İ. (2017), Eğitim kurumlarında duygusal istismar ve yansımaları: Nitel bir çalışma, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Şata, M. & Karip, F. (2017), Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği-kısa versiyonunun ergenler için Türk kültürüne uyarlanması. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*. 6(4): 426-440.
- Schimmenti, A., Passanisi, A., Caretti, V., La Marca, L., Graniet, A., Iacolino, C., ... & Billieux, J. (2017). Traumatic experiences, alexithymia, and Internet addiction symptoms among late adolescents: A moderated mediation analysis. *Addictive Behaviors*, 64, 314-320.
- Shepherd, R. M., & Edelmann, R. J. (2005). Reasons for internet use and social anxiety. *Personality and individual Differences*, 39(5), 949-958.

- Sun, J., Liu, Q., & Yu, S. (2019). Child neglect, psychological abuse and smartphone addiction among Chinese adolescents: The roles of emotional intelligence and coping style. *Computers in Human Behavior*, 90, 74-83.
- Taner, Y. & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Van, Deursen, A.J., Bolle, C., Hegner, S.M. & Kommers, A. (2015). Modeling habitual and addictive smartphone behavior: The role of smartphone usage types, emotional intelligence, social stres, self-regulation, age and gender. *Computers in Human Behavior*. 45, 4.
- Wang, H. (2014). Effects of psychological abused and neglect in childhood and alexithymia on mobile phone addiction tendency in college students. (Unpublished master's dissertation). Central China Normal University, Wuhan, China.
- World Health Organization. (2010). Report of the Consultation on Child Abuse Prevention.
- Yen, J. Y., Ko, C. H., Yen, C. F., Wu, H. Y., & Yang, M. J. (2007). The comorbid psychiatric symptoms of Internet addiction: Attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility. *Journal of Adolescent Health*, 41(1), 93-98.